

UKÁZKA Č. 1

ZDENĚK NEUBAUER: MYTHUS

J sme látka, z jaké utvořeny sny / a naše malé žítí kol a kol / jest obklopeno spánkem.

1. Motto, které jsem zvolil za východisko následujících úvah, není nijak originální. Je to ořepaný citát ze Shakespeara
2. (*The Tempest / Bouře / IV 1., s146-147*). Chci jím uvést a zaštitit svou výchozí these. Jež zní: *Látka skutečnosti je též*
3. *povahy jako látka mythu*. S tím souvisí these druhá, totiž že *při vyprávění povstává svět*. Obé zní nezvykle a neuvěřitelně.
4. Chtěl bych přesto způsobit, aby se nám skutečnost ukázala v jiném světle, než jak jsme zvyklí se na ni dívat. Není to
5. světlo nové, nýbrž prastaré: světlo naší původní, mýtické zkušenosti. Neboť - a to je naše třetí these - *mýtus je původní,*
6. *přirozená, bezprostřední zkušenost světa*. Tento výrok zní naopak asi až příliš banálně. Přesto s oběma předchozími souvisí.
7. Chci totiž vydat svědectví o tom, že tato původní, mytická zkušenost světa je pravá, že je stále dostupná a hodná naší
8. důvěry. Ukážeme si, proč a v jakém smyslu je mýtické porozumění světu pravdivé - hlouběji pravdivé než jakýkoliv
9. filosofický rozbor či vědecký výklad.
10. Pod slovem „mythus“ rozumím především jeho původní, širší význam. Řecké mythos znamenalo prostě vyprávění,
11. tedy jakýkoliv příběh. Teprve později se slova mythos začalo užívat i v užším významu příběhu o počátcích, božích a
12. heroích. Označení „mythů“ v tomto užším slova smyslu se dnes užívá pro vyprávění o dávných událostech
13. významných pro povahu světa, takových, jež jsou klíčové k porozumění současnosti. Tento význam budeme mít na
14. mysli. Mythy v užším slova smyslu mají svůj vlastní čas. Odehrály se „za onoho času“ (*in illo tempore*); patří k tomu,
15. co je „od nepaměti“. Mythy se odkazují k té vrstvě zkušenosti, která teprve zakládá skutečnou, dějinnou paměť. Jsou
16. proto součástí, doslova *základní součástí* našeho světa. Jejich děje se tváří, že kdyby se rozvíjely dál a dál, dostaly by se
17. nakonec do naší současnosti, my sami jsme součástí jejich příběhů.
18. Mytická vyprávění, tak jako hudba, nás nepoučují o světě, nýbrž sladí člověka se skutečností. Z této harmonie
19. povstává svět a skrze vyprávění se udržuje. Jako by mythy samy povstaly z melodie a rytmu tím, že z tohoto
20. hudebního prazákladu sounáležitosti postupně krystalisovala slova spojující se v příběhy. Staré mythy měly skutečně
21. povahu epických zpěvů. Vždyť také jejich skladatelé a nositelé byli zvaní „pěvci“. Byli to básníci – „poéti“, a to
22. doslova znamená „tvůrci“. Ne proto, že by byli autory epických zpěvů; ty jim byly vnukány Músami. A když už je
23. chceme zvat autory, tak v původním smyslu latinského „auctor“: podporovatel, rozmnožovatel, ručitel, svědek.
24. Vpravdě tvůrcím však bylo jejich poslání: epickým básněním se přímo podíleli na udržování a vytváření smysluplného
25. světa.
26. Mýtu neproblematické zabydlenosti mytického člověka, žijícího
27. před vznikem západní filosofie či mimo její kulturní dosah,
28. propadlo a propadá mnoho myslitelů. Dle nejhorší verze tohoto
29. mýtu je mythologie považována za „mytický obraz světa“, tedy
30. jakýsi primitivní světonázor, který plnil úlohu výkladu světa,
31. dokud ještě lidé nepoznali skutečné příčiny a zákonitosti
32. přírodních dějů. Mytický člověk si prý vše vysvětloval pomocí
33. smyšlených vyprávění a spokojil se s fantastickými a

34. neověřitelnými představami, které takové báchorky nabízely, aniž je reflektoval, kriticky posuzoval, problematisoval a
35. zpochybňoval, aniž zkoumal jejich předpoklady a ověřoval jejich důsledky. Tento mýtus se však naprosto mívá s
36. bytostně narativní povahou mythu. Nevidí, že to původní na mythu je vyprávění, a nikoliv jeho obsah. V jádře mythu
37. neleží hypotéza o povaze světa; jeho posláním není svět vykládat, nýbrž vytvářet. K tomu je však nutno rozlišit mezi
38. světem a skutečností a rozeznat narativní substrát našeho myšlení od jeho racionálních projevů. Sám obrat „mythický
39. výklad“ je protimluv. Tak se to jeví jen v optice vědeckého chápání světa, moderní mentalitě, která nezná jiný vztah
40. ke skutečnosti než objektivní poznání. Přirozený vztah ke světu však vůbec necítí potřebu výkladu světa. Mythologie
41. nenabízí nic, co by se za výklad světa mohlo vůbec pokládat. Není mi také známa žádná mythologie, která by svědčila
42. pro zabydlenost, srozumitelnost, neproblematičnost. Mythos nedává a neobsahuje žádné odpovědi na ony otázky po
43. příčinách věcí, které si údajně mythický člověk kladl, nepředpokládá žádné řešení problémů, před než byl postaven.
44. Všechny velké mythy a eposy spíše zaostrují pozornost na konfliktnost a bezvýchodnost lidské situace, aniž by ji
45. řešily. Morální, náboženské a společenské jistoty – dokonalost bohů, moudrost panovníků, spravedlnost zákonů,
46. špatnost protivníků – jsou v takových příbězích problematisovány, a nikoliv upevňovány! V mythických vyprávěních
47. se zračí nezabuditelnost světa a lidská existence je prožívána jako tragické drama. Posláním mytů není návod, nýbrž
48. příležitost toho, co Aristoteles označil jako katharsis - očistu z rozpoznání své situace, uvědomění si obecnosti,
49. všelidské či kosmické platnosti.

UKÁZKA Č. 2

HOMEROS: ODYSSEIA

O muži zchytalém, Múso, mi vypravuj,
který se mnoho, mnoho byl nabloudil světem,
když posvátnou vyvrátil Tróju,
mnohá uviděl města a smýšlení národů poznal,
množství vytrpěl béd též na moři, trudě se v duši
zápasem o svůj život a návrat milených druhů.
A však přece ni tak jich nespasil, jakkoli toužil,
poněvadž vlastní pych byl všechněm příčinou zkázy.
Bláhoví! Jedlit' skot, jenž náležel Hyperiónu
Slunci, a za to ten bůh den návratu domů jim odňal.
O tom něco i nám teď vypravuj, Diova dcero!
Tenkrát ostatní všichni, kdo náhlé záhubě ušli,
byli už v domově svém, když vyvázli z války a moře.
On jen sám, ač toužil, by návrat a manželku spatřil,
Kalypsou, vznešenou nymfou, byl zdržován, bohyní
jasnou, v její prostorné slují - vždyť chtěla ho manželem
míti.

